

ชาตก คือ เรื่องราวในอดีตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงแสดงแก่หมู่ภิกษุในวาระต่างๆ ชาตก ถือเป็นสมบัติทางปัญญาอันล้ำค่าของมวลมนุษยชาติ เรื่องราวต่างๆ ในชาตกนี้เป็นเรื่องราวการสร้างบารมีในวัฏสงสารอันแสนยาวนาน ที่พระโพธิสัตว์เวียนว่ายตายเกิดเป็นมนุษย์บ้าง พลาดพลั้งไปเกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉานบ้าง แต่ได้ประกอบคุณงามความดีมาในแต่ละชาติอย่างสม่ำเสมอ ประคับประคองมาจนบรรลุพระสัพพัญญุตญาณได้สำเร็จ

เรื่องราวชาตกนั้น เหมาะกับทุกเพศทุกวัยเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเป็นเด็กก็ควรต้องมีบุคคลเป็นประจักษ์วิบุลย์ในดวงใจ หากผู้ใหญ่ได้หิบบ่บุคคลผู้เลิศคุณธรรม ไปบรรจุในดวงใจน้อยๆ ของเด็กๆ ไว้ก่อนที่ต้นแบบไม่ดีจะมาแทนที่ เช่นนี้ เด็กจะเกิดกำลังใจเลียนแบบคนดีที่เขานิยมเลื่อมใส หากเป็นวัยรุ่นถ้าไร้ต้นแบบดี ๆ อาจต้องพลาดไปหมกมุ่นกับอบายมุขที่เฟื่องฟูในยุคนี้ สำหรับผู้ใหญ่เอง ก็จะได้มีวิธีแก้ปัญหา นำพาตนและหมู่คณะให้ปฏิบัติไม่ผิด ไม่ต้องสำนึกเสียใจในภายหลัง

ความหมายของบารมี

จากพจนานุกรมบาลี-ไทย, บารมี มาจากคำว่า ปารมิตา, ปารมี ซึ่งแปลว่า **คุณความดีที่เคยสั่งสมมา, ความสูงส่งแห่งบุญ**

ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์และพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม อธิบายว่า บารมี คือ **คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด** เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่ง มี 10 ประการ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ชันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา หรือเรียกว่า ทศบารมี แต่ละบารมีมีย่อยอยู่ 3 ชั้นคือ บารมี อุปบารมี และปรมัตถบารมี ซึ่งเมื่อบำเพ็ญทั้ง 10 บารมีครบ 3 ชั้นนี้ เรียกว่า บารมี 30 ถ้วน

และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของบารมีว่าคือ **คุณความดีที่ควรบำเพ็ญ** มี 10 อย่างคือ ทาน ศีล เนกขัมมะ (การออกจากกามคือ บวช) ปัญญา วิริยะ ชันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา เรียกว่า ทศบารมี, **คุณสมบัติที่ทำให้ยิ่งใหญ่**

ในปรมัตถที่ปนีอรรถกถาขุททกนิกาย จริยาปิฎก กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า บารมีย่อมขัดเกลาสัตว์อื่นให้หมดจดจากมลทินคือกิเลส หรือบารมีย่อมถึงนิพพานอันประเสริฐที่สุดด้วยคุณวิเศษ หรือบารมีย่อมตัดดวงคุณ มีศีล เป็นต้น ไว้ในสันดานของตนเป็นอย่างดี หรือบารมีย่อมทำลายปฏิกิริยาอันจากกรรมกายอันเป็นอิตตาหรือหมู่โจรคือกิเลสอันทำความพินาศแก่ตน เพราะเหตุนี้จึงชื่อว่า ปรมะ สัตว์ใดประกอบด้วยปรมะดังกล่าวนี้นี้ สัตว์นั้นชื่อว่า มหาสัตว์ บารมีย่อมตัดดวงขัดสัตว์

ไว้ในพระนิพพาน หรือบารมีย่อมกำจัดข้าศึกคือกิเลสของสัตว์ทั้งหลายไว้ในพระนิพพาน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น เช่น **บารมีย่อมขัดเกลาสัตว์ให้หมดจด, ตักดวงคุณไว้ในสันดาน, ทำลายปฏิกิริยาอื่นจากธรรมกาย** กล่าวในทางปฏิบัติ บารมีจึงเป็นนิสัยต่างๆ ที่ใช้ทำลายปฏิกิริยาต่อการเข้าสู่ศูนย์กลางกายอยู่เป็นนิตย์ อันเป็นที่สถิตของพระธรรมกายในตัวเอง

บารมี คือ ความดีอย่างยิ่งยวด ที่บุคคลทำจนกระทั่งกลายเป็นนิสัย เป็นสันดานข้ามภพ ข้ามชาติต่อไป หรือกล่าวอีกนัย บารมี ก็คือนิสัยที่มั่งคั่งเป็นเดิมพันในการละเว้นความชั่ว ทำความดีและ กลั่นใจให้ผ่องใส เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันสูงสุดคือการทำพระนิพพานให้แจ้ง จัดทุกสิ่งให้หมดสิ้นเชื่อไม่เหลือเศษ, ทำอย่างยิ่งยวด หมายถึงทำแบบเอาชีวิตเป็นเดิมพัน และทำอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ทศ แปลว่า ครบ, ถ้วน

บารมี 10 ทศ จึงเป็นนิสัยทั้งสิบที่ต้องสั่งสมให้ครบถ้วน

นิสัย คือ ความประพฤติที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน

นิสัยดี ๆ เกิดจากความดีที่ย้ำคิด ย้ำพูด ย้ำทำ ซ้ำ ๆ บ่อย ๆ จนฝังแน่นอยู่ในใจ ไม่ยกเยื้องแปรผัน ซึ่งต้องทุ่มเทเอาชีวิตเป็นเดิมพันสร้างขึ้นมาก เพื่อให้ใจพร้อมที่จะสวณกระแสกิเลส แล้วมุ่งเข้าสู่กระแสธรรมเป็นปกติ หากทำได้เป็นครั้งคราวยังไม่นับเป็นนิสัย เช่น ทำทานเป็นคราวๆ เมื่อเกิดความตระหนี่หรือประมาทก็เลิกทำ หรือ วันไหนใจดีก็รักใคร่มั่นคง วันไหนใจต่ำลงก็ละทิ้งลงไป เป็นต้น

“สร้างบุญ” ต่างจาก “สร้างบารมี” เมื่อใดได้ทำความดี บุญย่อมเกิดขึ้นทันทีแล้วสะสมอยู่ในใจ แต่หากยังไม่คิดสร้างให้เป็นนิสัย หรือไม่แก้ไขนิสัยตนเอง ก็ยังไม่ถึงขั้นเป็นการสร้างบารมี เป็นแต่เพียงการทำบุญ เช่น ช่วยงานการกุศลไปก็ทะเลาะกับคนโน้นจับผิดคนนี้, สร้างบุญไปก็แอบประพฤติผิดศีลไปด้วย, คิดว่าทำบุญได้บุญก็พอแล้วความประพฤติจะเป็นอย่างไรก็ช่าง เป็นต้น กล่าวคือ ยังมีนิสัยเสียๆ อยู่มากในขณะทำบุญนั่นเอง กระทั่งบางทีกลับพอกพูนนิสัยเสียเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยมีได้สนใจจะปรับปรุงแก้ไขในด้านนิสัยใจคอ จึงชื่อว่า ยังมีใจนักสร้างบารมีเป็นแต่เพียงผู้แสวงบุญ ส่วนบารมีเป็นเรื่องของการฝึกขัดเกลานิสัยให้เกิดนิสัยดี ๆ มี 10 ประเภท

การสร้างบารมีคือ **การสร้างนิสัยดี ๆ** ซึ่งจะสร้างที่ใดก็ได้ บารมี ยิ่งสร้างในแหล่งดี ๆ มีบัณฑิตนักปราชญ์ กัลยาณมิตรอยู่มาก ก็จะสร้างนิสัยได้ดี มีคุณภาพ และสำเร็จได้รวดเร็ว หากได้บุญแต่ไม่ได้นิสัยดี ๆ ติดไป บุญจะส่งผลให้ชาติหน้าสะดวกสบาย แต่นิสัยเสียๆ ของตนจะทำให้ตนเองตกต่ำลงเรื่อยไปในแต่ละชาติ ในที่สุดก็พลาดจากสิ่งดี ๆ นั้นทั้งหมด เช่น หากนิสัยดี ๆ ทางศีลและปัญญาหย่อนเมื่อบุญส่งผลให้รวย แต่เอาความรวยไปใช้ในทางผิด ผลาญทรัพย์ไปกับอบายมุขบ้าง หรือได้ทรัพย์มาจากมิจฉาอาชีวะบ้าง ทำให้ตกนรกหนักยิ่งกว่าสมัยที่ยากจนเสียอีก, หากนิสัยทางศีลและเนกขัมมะหย่อนไป เมื่อบุญส่งผลให้ร่ำรวย ก็เอาไปใช้ในทางเจ้าชู้ ทำให้ตกนรกหนักยิ่งกว่าตอนที่ขี้อายเสียอีก หรือเมื่อบุญจากการเป็นกัลยาณมิตรส่งผลให้ได้พบปราชญ์บัณฑิต แต่เมื่อพบแล้วกลับดื้อรั้นมีทิฐิ

มานะไม่ฟังคำแนะนำตักเตือน ทำให้ต้องออกจากหมู่บ้านติดนักปราชญ์จนเสียโอกาสดี ๆ ไป ชำร่าย กลับผูกอาฆาตมาทำร้ายปราชญ์บัณฑิตเหล่านั้น สร้างบาปไปอบายอย่างแสนสาหัสอีกด้วย ทั้งนี้ เพราะมิได้ฝึกนิสัยกตัญญู อ่อนน้อมถ่อมตน ทำขันติและศีลให้มั่นคง ลดทิฏฐิมานะ มุ่งสั่งสมปัญญา ฯลฯ มาอย่างดีข้ามชาติ ผู้ไม่คิดสร้างนิสัยให้จริงจัง ไม่เอาดีทางบารมี จึงเสี่ยงต่อการเอาตัวไม่รอด ในภพชาติเบื้องหน้าเป็นอย่างมาก

ในทางกลับกัน นักสร้างบารมีที่มีนิสัยอันฝึกตัวมาดีแล้ว ถึงแม้จะอยู่ในสถานการณ์ขัดสน จนทรพิภพหรือขาดอาณิสสแห่งบุญมาช่วยต่อเติมเสริมชีวิตไปบ้าง ก็ยังรับประกันว่าตนจะเอาตัวรอดได้ เนื่องจากมีนิสัยดี ๆ ตามติดตัวเป็นบารมีอยู่นั่นเอง เช่น แม้เกิดในครอบครัวโจรก็ยังรังเกียจบาป เลือกลงมือคนละเส้นทางกับโจรได้ ด้วยอำนาจศีลบารมีที่ฝึกอย่างมั่นคงเป็นสัณฐานมาข้ามชาติ เป็นต้น

อาจกล่าวอีกนัยได้ว่า การสร้างบารมี ก็คือ “การฝึกนิสัยดี ๆ” ผ่านงานต่าง ๆ ผ่านกิจวัตร กิจกรรม ความสัมพันธ์กับคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ในวิถีชีวิตประจำวันของตน เช่น ตื่นมานึกถึงบุญ ใส่บาตรทุกเช้า ในที่ทำงานก็รู้จักมีน้ำใจเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ถือศีล 8 ทุกวันพระ หมั่นศึกษาค้นคว้าธรรมะ นั่งสมาธิก่อนนอนทุกคืน สู้งานสู้อุปสรรค รู้จักข่มใจ รับผิดชอบต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว จริงใจต่อทุกคน ทำงานอย่างมีเป้าหมายชีวิต เป็นกัลยาณมิตรให้คนทั้งหลาย ไม่หวั่นไหวในสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น หากได้ ฝึกนิสัยผ่านงานการกุศลด้วยแล้ว ก็จะได้ทั้งบุญและบารมี คือได้อาณิสสแห่งบุญช่วยเสริมชีวิตให้ เอื้อต่อการสร้างนิสัยดี ๆ ในภพชาติต่อไป บุญจึงเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการสร้างนิสัยดี ๆ ส่วนบารมีคือนิสัยดี ๆ ทั้ง 10 ประการ ได้แก่ ความเพียร อดทน จริงใจ มีเมตตา ไม่ไหวหวั่น ใจตั้งมั่น รักพรหมจรรย์ ใฝ่รู้ รักความดี และมีน้ำใจเสียสละ

..บุญยังมีวันหมดส่งผลได้ แต่นิสัยดี ๆ ฝังแน่นในสันดานไม่มีวันหมดส่งผล ช้ำยังบ่มให้ แก่รอบพัฒนาตัวจนถึงจุดสูงสุดได้อีกด้วย

การศึกษาชาดกนี้ มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาได้เป็นเจ้าของนิสัยที่ส่งเสริมการสร้างบารมี หากว่า ศึกษาจนรู้วิธีการปฏิบัติแล้ว แต่ยังไม่เกิดกำลังใจที่จะปฏิบัติให้เกิดนิสัยดี ๆ ขึ้นมาทีละขั้น ๆ ก็จะไม่เกิด ประโยชน์ในการศึกษา เพราะคงเป็นแต่ความดีของบุคคลในหนังสือ หาได้เป็นความดีของผู้ศึกษาไม่

ก่อนอื่น ผู้ศึกษาต้องมีความรักใน “นิสัยอันยิ่งใหญ่ 10 ประการ” นี้ก่อน ก็จะทำให้เกิดความเพียร แข็งใจทำจนในที่สุด ใจก็ยอมรับโดยไม่รู้สียากลำบากอีกต่อไป จากนั้นฝึกต่อไปให้ชำนาญจนติดเป็น นิสัย ก็จะไม่หายไปจากใจได้สำเร็จ เป็นไปตามแนวทางอิทธิบาท 4 อันเป็นคุณเครื่องทำให้สำเร็จ

หากว่า มีความรักบารมี 10 เพียงเล็กน้อย หรือรักตามความพอใจ ความดีเหล่านี้จะค่อย ๆ สลายหายไปจากใจ ไม่มีโอกาสให้เกิดเป็นนิสัยได้เลย เพราะนิสัยไม่ดีอื่น ๆ จะมาติดแน่นแทนที่ เนื่องจากความดีพิเศษ 10 ประการนี้ ต้องฝืนกระแสกิเลสสร้างขึ้นมา หากไม่ทำให้เป็นนิสัยจนติด ฝังแน่นลงใจ ก็จะต้านกระแสกิเลสไว้ไม่อยู่ ความดีเหล่านี้จะค่อย ๆ หลุดร่อนไปจากใจได้ในที่สุด

เมื่อนิสัยเสียๆ ได้มาติดแน่นเสียแล้ว การจะทำให้หลุดออกจากใจได้นั้นแสนยาก ยากกว่าการสร้างนิสัยดีๆ ไว้แต่ต้นและเมื่อไม่สร้างความดีให้เป็นนิสัยก็จำต้องใช้แรงบันดาลใจในการสร้างบุญมาช่วยฝืนกระแสกิเลสในใจ จึงทำได้เป็นครั้งคราว ไม่สม่ำเสมอ แล้วแต่แรงบันดาลใจ ต่างจากผู้บำเพ็ญบารมีจนได้นิสัยอันเลิศที่ทำให้ใจมั่นคงและทรงอานุภาพทั้ง 10 มาครอบครอง ย่อมสั่งสมบุญอยู่เสมอเป็นปกติ หรือที่มักเรียกกันว่า “ปกตินิสัย” ทำให้ปลอดภัยไปทุกชาติ นิสัยทั้ง 10 จึงเป็นประดุจอาวุธอันยอดเยี่ยม 10 ประการ ที่ต้านทานกิเลสทุกทิศได้อย่างหมดจด หรือเปรียบเสมือนปราการแก้วทศทิศที่ครอบคลุมดวงจิต ป้องกันมิให้กิเลสตั้งใจออกไปจากศูนย์กลางกาย

บารมี 10 หรือ นิสัยพิเศษที่ขัดเกลาสัตว์ให้หมดจด มีดังนี้คือ

1. ทานบารมี เป็นนิสัยที่ช่วยกำจัดความโลภ ความโลภจะดึงใจไปติดกับสิ่งภายนอก เป็นตัวถ่วงทำให้ไม่เข้าถึงศูนย์กลางกาย การสร้างทานบารมี คือ การสร้างนิสัยรักการเสียสละเป็นชีวิตจิตใจ

2. ศีลบารมี เป็นนิสัยที่ช่วยกำจัดความยินดีในบาป บาปจะทำให้ใจเศร้าหมอง ถูกดึงไปตามกระแสกิเลสเป็นตัวถ่วงทำให้ไม่เข้าถึงศูนย์กลางกาย การสร้างศีลบารมีคือ การสร้างนิสัยใฝ่ดี รักดี รักความสะอาดกาย วาจา ใจ ไม่ทำความเดือดร้อนให้ใคร

3. เนกขัมมบารมี เป็นนิสัยที่ช่วยตัดใจออกจากกาม ทำให้ใจไม่ไปติดในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ซึ่งเป็นเครื่องพัวพันการมีใจหลุดเข้าไปถึงศูนย์กลางกาย การสร้างเนกขัมมบารมีคือ การสร้างนิสัยรักความสงบใจ ไม่ซัดส่ายไปติดเหยื่อล่อของพญามาร

4. ปัญญาบารมี เป็นนิสัยที่ช่วยกำจัดความไม่รู้ทางพันธุข์และวิธีปฏิบัติให้พันธุข์ ทำให้หลงทางไม่อาจเข้าถึงศูนย์กลางกายอันเป็นทางพันธุข์ได้ การสร้างปัญญาบารมีคือ การสร้างนิสัยใฝ่รู้ รักความรอบรู้ สอบถามบัณฑิต จับแ่งคิดถูกทางกุศล ฝึกฝนใจให้หยุดนิ่งจนพบความสว่างภายในศูนย์กลางกายและรู้แจ้งภายในได้

5. วิริยบารมี เป็นนิสัยที่ช่วยกำจัดความเกียจคร้าน ความเกียจคร้านจะทำให้ใจไม่ฝืนกระแสกิเลสไหลไปตามกระแสกิเลส จึงเป็นตัวถ่วงทำให้ไม่เข้าถึงศูนย์กลางกาย การสร้างวิริยบารมีคือ การสร้างนิสัยรักการฝึกตัว ฝืนกระแสกิเลส ฝ่าพันทุกอย่างเพื่อปรับปรุงตนเอง ทำลายกิเลสให้หมดไป และพัฒนาตนไปสู่จุดหมายอันยิ่งใหญ่ได้

6. ขันติบารมี เป็นนิสัยที่ช่วยกำจัดความอ่อนแอของจิตใจ ความอ่อนแอจะทำให้ใจตกอยู่ในอำนาจของสิ่งที่มากระทบใจ เป็นตัวถ่วงทำให้ไม่เข้าถึงศูนย์กลางกาย การสร้างขันติบารมีคือ การสร้างนิสัยรักความมั่นคงทางจิตใจ รักการอดทน รักษาใจให้เป็นปกติสุข

7. สัจจบารมี เป็นนิสัยที่ช่วยกำจัดความโลเล คดไปมา ไม่มุ่งมั่น ความโลเลจะทำให้ใจไม่มุ่งตรงต่อสิ่งที่ตั้งใจ ละทิ้งกลางคัน คดไปตามอำนาจกิเลส ซึ่งเป็นตัวถ่วงทำให้ไม่เข้าถึงศูนย์กลางกาย

การสร้างสัจจบารมีคือ การสร้างนิสัยรักความรับผิดชอบต่อทุกสิ่ง จริตต่อทุกสิ่งที่เข้าไปเกี่ยวข้อง

8. อธิฐานบารมี เป็นนิสัยที่ช่วยกำจัดความไม่ตั้งมั่นต่อเป้าหมาย ใจที่ไม่ตั้งมั่นจะถูกกิเลสชักชวนให้คล้อยตาม ซึ่งเป็นตัวถ่วงทำให้ไม่เข้าถึงศูนย์กลางกาย การสร้างอธิฐานบารมีคือการสร้างนิสัยรักเป้าหมายมั่นคง ไม่ล้มเลิกความตั้งใจ

9. เมตตาบารมี เป็นนิสัยที่ช่วยกำจัดความคับแคบของใจ ทำให้ใจกว้างขวาง เยือกเย็น ไม่เร่าร้อนด้วยกิเลส มีโทสะ เป็นต้น ความคับแคบและคับแค้นใจจึงเป็นตัถ่วงทำให้ไม่เข้าถึงศูนย์กลางกาย การสร้างเมตตาบารมีคือการสร้างนิสัยรักความมีน้ำใจ ให้อภัย มีใจช่วยเหลือ จิตใจกว้างขวางไม่มีประมาณ สร้างสุขให้สัตว์ทั้งหลายด้วยใจชื่นบาน

10. อุเบกขาบารมี เป็นนิสัยที่ช่วยกำจัดความยินดียินร้ายทั้งปวง มีให้ใจเอนเอียงไปตามกระแสกิเลส ความหวั่นไหวจึงเป็นตัถ่วงทำให้ไม่เข้าถึงศูนย์กลางกาย การสร้างอุเบกขาบารมีคือการสร้างนิสัยรักการไม่หวั่นไหว ทำใจหยุดนิ่ง คือรักษาใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงออกนอกธรรม ไม่ยินดียินร้ายในโลกธรรม

โดยสรุป การบำเพ็ญบารมี 10 ช่วยให้ใจไม่ออกแวกไปติดเครื่องล่อของชีวิต เป็นฐานนำไปสู่ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 อย่างเป็นปกติ อันเป็นทางเข้าสู่พระนิพพาน ซึ่งต้องดำเนินไปด้วยพระธรรมกาย ที่อยู่ในนี้เท่านั้น

บารมี จะทำให้บุคคลก้าวขึ้นสู่ความสูงส่ง และเต็มเปี่ยมของชีวิตคือ **ได้เข้าถึงพระนิพพานอันบรมสุข**

บารมี เป็นการสร้างความดี ดังนั้นการทำความชั่วไม่ว่าประการใด จึงไม่จัดว่าเป็นบารมี เช่น

- ให้สุรา ยาพิษเป็นทาน ไม่จัดเป็นทานบารมี แต่เป็นความชั่ว ก่อบาป และเบียดเบียนผู้อื่น
- ถือศีลพรตข้อปฏิบัติผิดๆ เช่น การล้างบาปด้วยการฆ่าสัตว์บูชายัญ ไม่จัดเป็นศีล แต่เป็นการผิดศีล

- คิดค้นระเบิดไปทำโจรกรรม ไม่ใช่ปัญญาบารมี แต่จะมีวิบากกรรมทางสมอง อายุสั้น ชัดสนทรัพย์ เป็นต้น

- ชยน์เล่นไฟทั้งคืน ไม่เป็นวิริยบารมี แต่เป็นอบายมุขมีทุกข์รองรับ
- ตั้งใจฆ่าคน แล้วเปลี่ยนใจไม่ฆ่า ไม่ถือว่ากลับกลอก แต่เป็นการแก้ไขนิสัยตนเอง
- อธิฐานสาปแข่งผู้อื่น ไม่นับเป็นอธิฐานบารมี
- ชวนกันไปเที่ยวกลางคืนด้วยหวังดี อยากให้มีสุข มิใช่เมตตาบารมี เพราะเป็นอบายมุข
- การฆ่าบิดามารดาตนเองของคนบางเผ่า ด้วยคิดว่าจะให้ท่านตายสบาย มีต่อทรมาณนั้น

จัดเป็นความหลง ให้ทำอนันตริยกรรม มีภพเวจีรองรับ

- วางเฉยต่อความดี ไม่ยอมทำความดีในฐานะที่ควรทำ มิได้เป็นอุเบกขาบารมี แต่เป็นความเห็นแก่ตัวที่ทำลายอุเบกขาบารมีของตน เนื่องจากใจเอียงออกนอกธรรม เพราะกลัวบ้าง เช่น กลัวลำบาก เกียจคร้าน หรือเพราะรักบ้าง ชังบ้าง เช่นไม่ช่วยเหลือเพราะมีผลกระทบต่อคนที่ตนรัก ไม่ช่วยเพราะโกรธเคืองกันหรือปรารถนาให้คนที่ตนชังได้รับผลกระทบเป็นต้น หรือเพราะหลงบ้าง เช่น คิดว่าเป็นความดี คิดด้วยความเห็นผิด เป็นต้น อุเบกขาบารมีเป็นการวางเฉยจากอารมณ์ที่หวั่นไหว แล้วดำรงอยู่ในธรรมได้ จึงทำความดีทุกรูปแบบได้โดยไม่ขัดข้อง

